

Yayın Tanıtım/Book Review

Arş. Gör. Seda ÖZBEK*

Filiz KILIÇ, **Klâsik Türk Edebiyatının Peşinden**, Grafiker Yayınları, Ankara 2010, 318 s.

Yayımlanan her makale akademisyenin farklı cephesini gösterir. Bununla birlikte üzerinde çalışılan bir konu, farklı bakış açıları sayesinde kendinden sonra gelecek çalışmaların nüvesini teşkil eder. Çalışma prensipleri, yol haritaları, araştırma usulleri ne olursa olsun, alanında yapılmış her ciddi çalışma edebiyatımız için bir kazançtır.

Prof. Dr. Filiz Kılıç, Eski Türk Edebiyatı alanında yaptığı seyahat esnasında gördüklerini, hissettiklerini, izlenimlerini, farklı yıllarda, farklı yayınlarda edebiyat âlemiyle paylaşmıştır.

Elimizdeki eser, bu seyahatten küçük bir kesittir.

Bu eserin seyyahının haberi olmadan ortaya çıkarıldığını belirtelim. Şöyle ki Prof. Dr. Filiz Kılıç'ın eşi Mehmet Kılıç'ın gayret ve teşvikleri, Dr. Ayşe Yıldız'ın yayıma hazırlamasıyla seçilmiş makalelerden oluşan bu eser, Prof. Dr. Muhsin Macit'in sunuş yazısı ile yayımlanmıştır.

Prof. Dr. Filiz Kılıç'ın makalelerinden seçilerek oluşturulan bu kitap şair tezkirelerinden, tezkire önsözlerine; divan edebiyatındaki mum mazmunundan, klasik şiirimizdeki nevrüza; Âşık Çelebi'den, Şefkat'e; Şehzâde Bayezid (Şahî)'dan, Mesud Mirza (Şahî)'ya; Filibeli, Kastamonulu, Giritli divan şairlerinden, Özbek, Tatar, Uygur şairlerine, hâsılı sa-

---

* Niğde Üni. Fen-Ed. Fak. TDE Böl. seda.ozbek@gazi.edu.tr

dece eski edebiyatımızı değil aynı zamanda Türk dünyası edebiyatlarını kucaklayan bir muhteva içerir.

Prof. Dr. Mustafa İsen'in danışmanlığında hazırladığı “*Meşâ'irü's-şu'ara İnceleme Tenkitli Metin (2 cilt)*” adlı doktora tezi Prof. Dr. Filiz Kılıç'a tezkireler ve tezkireciliğin kapılarını aralamış, yazarın divan edebiyatındaki tezkireler ve tezkirecilik geleneğine farklı bakış açılarıyla yaklaşmasına vesile olmuştur. Tezkire önsözlerini divan edebiyatının poetikaları olarak okumayı denemiş, tezkirelerin sadece bir edebiyat tarihi kırıntısı ve antolojiden ibaret olmadığını, dil, kültür ve edebiyat tarihimiz için birer kaynak olduğunu fark etmiştir.

“*Edebiyat Tarihimizin Vazgeçilmez Kaynakları: Şair Tezkireleri*” isimli ilk makalede öncelikle tezkire kelimesinin etimolojisi verilir. Sırasıyla Arap, Fars ve Türk edebiyatındaki tezkirecilik anlayışına değindikten sonra Türk edebiyatındaki 15-20. yüzyıl arasındaki tezkireler ve tezkire yazarları hakkında bilgi veren yazar, bu tezkireler hakkında genel bir değerlendirmeden sonra tezkireler üzerine yapılmış çalışmalar bibliyografyası ekler. Bu geniş bibliyografyanın bu alanda çalışmak isteyenler için oldukça faydalı olacağı kanaatindeyiz.

“*Tezkireler Işığında İstanbul*” adlı makalesinde 16, 17 ve 18. yüzyıl Anadolu sahası şair tezkirelerini (16. yy'da Sehî, Latîfî, Hasan Çelebi, Ahdî, Beyanî, 17. yy'da Riyazî, Faizî, Rıza, Yümnî, Asım, Güftî, Mucib, 18. yy'da Safayî, Salim, Belîğ, Safvet, Ramiz, Silahdarzade, Esrar Dede, Akif tezkireleri) tarayarak İstanbul'un mekân olarak nasıl değerlendirildiğini anlatır. Araştırmacı bu tür çalışmaların bizde eksikliği hissedilen “*edebî bir tür olarak şehir monografileri*”ne kaynaklık edeceğini ifade eder.

“*Şehzade Bayezid (Şâhî)'in Edebi Kişiliği*” makalesinde Şehzâde Bayezid hakkında bilgi verirken araştırmaları esnasında karşısına çıkan, aynı mahlası kullanan şairlerden Mesud Mirza'nın divanının bilinmeyen bir nüshasını tespit ederek “*Şahî (Mesud Mirza) ve Çağatayca Divanının Bilinmeyen Bir Nüshası*” adlı makalesi ile ilim dünyasına tanıtır.

Kitapta yer alan “*Edebiyat Tarihimizde Bir Biyografi Ustası: Âşık Çelebi; Şair Tezkirelerine Göre Kastamonulu Divan Şairleri; Giritli Divan Şairleri; Kültür Tarihimizde Filibe ve Filibeli Divan Şairleri; Tezkire Yazarı Şefkat ve Tespit Edilebilen Şiirleri,*” adlı makaleler şairlerin edebî kişiliği ve eserlerinin değerlendirilmesi bakımından önem taşır.

“*Divan Edebiyatı'nda Poetika Denemeleri: Tezkire Önsözleri*” adlı makalesinde tezkire önsözlerini bir poetika denemesi olarak okumaya çalışan yazar, tezkirelerin dil hususiyetleri ve üslup özellikleri üzerinde de durmuştur. “*Tezkirelerde Şiir Ahengini Belirten Kelimeler Üzerine*”

başlıklı makalesinde 16. yüzyılda Anadolu sahasında yazılmış tezkireler ele alınarak şiirde ahengi belirten kelimeler hakkında bilgi vermiş “*Sehî, Latîfî, Âşık Çelebi Tezkirelerinden Hareketle XVI. yy. Tezkirelerinde Bazı Üslup Özellikleri*” isimli makalesinde ise tezkirecilerin kullandıkları kelime kadroları, kelime sayıları, bir üslup özelliği olarak seci çeşitleri, istatistik olarak verilmiş ve böylelikle tezkire yazarlarının nesir sanatındaki ustalıklarının ortaya konması amaçlanmıştır. “*Âşık Çelebi Divanı’nda Atasözleri ve Deyimler*” başlıklı makalede sadece Âşık Çelebi’nin şiirlerindeki deyim ve atasözlerinin kullanımını karşılaştırmak gayesi ile Necatî, Yahya Bey, Hayalî, Usulî, Figanî, Mealî ve Nev’î divanlarında tespit edilen atasözleri ve deyimlere de yer verilmiştir. Böylece bir yandan hangi atasözleri ve deyimlerin bu şairlerimiz tarafından daha çok kullanıldığı tespit edilirken, bir yandan da sadece Âşık Çelebi divanında yer alan atasözleri ve deyimleri zikrederek onun farklılığı ortaya koyulmuştur. Tüm divanların taranarak tespit edilecek deyim ve atasözleri kullanımının değerlendirilmesi araştırmacının temennisidir.

Kitapta yer alan makalelerden biri de “*Fıtnat Hanım*”dır. Bu yazıda sayıca pek az olan kadın divan şairlerimizden şair Fıtnat Hanım’ın hayatı, şahsiyeti, edebî kişiliği ve şiirleri üzerinde durulmuştur.

Divan şairlerimizin şiirlerinde sıklıkla kullandıkları “mum” motifi genellikle “ağlayan insan”a benzetilmiştir. Bu kitapta yer alan “*Klasik Şiirimizde Gülen Mum*” başlıklı makalede ise adından da anlaşılacağı üzere mum mazmununun farklı bir yönü ele alınmıştır. Mumun gülmesi ve mutlu bir insanla ilişkilendirilmesi üzerinde durulmadığını belirten yazar, çeşitli divan şairlerinin beyitlerinden verdiği örneklerle dikkatleri bu yöne çekmiştir.

Yine divan şiirimizin âşık mâşuk eksenli olduğunu düşünürsek tabiatın genellikle aşk vesilesiyle şiirde kullanıldığını söyleyebiliriz. Âşık Çelebi’nin Tuna redifli kasidesi sevgili söz konusu edilmeden doğrudan doğruya bir ırmağın tasviridir. “*Tuna Kasidesi’nin Düşündürdükleri*” adlı makalede bu şiir şerh edilir.

“*Osmanlı’da ve Klâsik Edebiyatımızda Nevruz*” isimli makalede nevrüz ile ilgili bilgiler verdikten sonra divan şairlerinin şiirlerinden örnekler veren yazar, “*Milliyet Sanat Dergisi’nde Divan Edebiyatı İle İlgili Yazılar*” adlı makalesinde Milliyet Sanat Dergisi’nde 1972 – 1986 yılları arasında yayımlanmış olan divan edebiyatı ile ilgili 46 makaleyi değerlendirecek, derginin Divan Edebiyatına bakışını tespit etmeyi amaçlamıştır.

“*Klasik Şiirimizin Modern Türk Edebiyatlarına Etkisine Genel Bir Bakış*” adlı makalede çeşitli Türk lehçelerinde eser vermiş olan beş şairin (Abdullah Tukay, Abdülhamid Süleymanoğlu Çolpan, Abdurrahim

Ötkür, Ata Atacanov ve Mağcan Cumabayef) şiirleri gerek şekil gerek muhteva özellikleri bakımından klasik edebiyat çerçevesinde incelenmiştir. Bu şairlerin klasik edebiyattan ne denli etkilendikleri, şiirlerinden örneklerle ortaya konmuştur. Divan şiirinin çeşitli Türk lehçelerinde eser vermiş şairlerin şiirlerine ne derece tesir ettiğinin tespit edilmesi –yazarın da belirttiği gibi– alanında ilktir.

Eski Türk Edebiyatı'nın farklı bahçelerinden derlenerek elde edilmiş böylesi değerli ve faydalı bir çalışmada “Klasik Türk Edebiyatının peşinden” giden okuyucuların istifadesini kolaylaştırmak için ileriki baskılarda kitabın sonuna bir dizin eklenmesini temenni ediyoruz.